

Ämnesprov i årskurs 3

Ämnesproven i matematik, svenska och svenska som andraspråk i årskurs 3 är obligatoriska¹ och resultaten ska användas för att studera hur väl eleverna uppnår kravnivåerna för de olika delproven i årskurs 3. År 2009 bestod de båda ämnesproven av sju delprov var. I denna PM presenteras de övergripande delprovsresultaten, resultatinsamlingen och deltagandet för respektive ämnesprov vårterminen 2009.

Bakgrund och syfte

Nationella prov i årskurs 3 genomfördes våren 2009 under perioden den 16 mars till den 15 maj i en utprovningssomgång och omfattar ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk. Ämnesproven i årskurs 3 är obligatoriska för skolorna att använda och resultat har samlats in från ett urval på 400 skolor för att ge en nationell resultatbild för årskurs 3 i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk.

Ämnesproven i årskurs 3 har till syfte att pröva hur eleverna har uppnått målen för årskursen i matematik, svenska och svenska som andraspråk. Provet ska vara ett stöd för lärarens bedömning av elevernas måluppfyllelse. Med stöd av resultatet från proven och lärarens bedömning ska proven tjäna som underlag vid utvärdering och uppföljning på både lokal och nationell nivå. Proven är konstruerade och utvecklade för att kunna infogas på ett så naturligt sätt som möjligt i undervisningen. Detta har säkerställts genom omfattande utprovningar av uppgifter i skolor över landet. Proven består av uppgifter som ska kännas bekanta för eleverna och i fråga om format, innehåll och tidsåtgång har hänsyn tagits till elevernas ålder och varierande utveckling.

Insamling

Statistiska centralbyrån (SCB) har på uppdrag av Skolverket genomfört insamlingen av resultat från ämnesproven i årskurs 3. Insamlingen pågick under våren 2009 med hjälp av ett webbaserat insamlingssystem. Urvalet omfattar 400 slumpmässigt utvalda skolor av totalt 3 834. Skolor med färre än åtta elever i årskurs 3 exkluderades. Urvalet är nationellt representativt.

Uppgifter om samtliga elevers resultat på de utvalda skolorna samlades in. Sammanlagt efterfrågades uppgifter från 14 olika delprov (7 delprov i matematik och 7 delprov i svenska och svenska som andraspråk). Svartalternativen var följande:

- nått kravnivån för delprovet
- ej nått kravnivån för delprovet

¹ Grundskoleförordningen 7 kap. 10 §.

2009-10-21
Dnr 73-2009:00073
2 (9)

- eleven har ej gjort delprovet.

Det är läraren som avgör om en elev bedöms nå eller inte nå kraven för respektive delprov. Till stöd har läraren bedömningsinstruktioner med anvisningar om kravnivåer. Kategorin uppgift saknas innefattar elever som varit frånvarande vid provtillfället/provtillfällena och undantagna elever där skolan av olika skäl bedömt att eleven inte kan eller bör genomföra delprovet. Urvalet har inte tagit hänsyn till regionala skillnader och skillnader mellan olika huvudmän. Uppgift om kön, föräldrars utbildningsnivå och svensk eller utländsk bakgrund har påförts via registerdata.

Beskrivning av skolorna och eleverna i urvalet

Av de 400 skolorna i urvalet har 398 rapporterat in uppgifter. Majoriteten av skolorna, 354 stycken, har en kommunal huvudman. Skolorna i materialet varierar i storlek men i genomsnitt har skolorna 28 elever i årskurs 3.

Uppgifter om ämnesproven har kommit in för totalt 11 147 elever vilket motsvarar 98,9 procent av de elever som enligt elevstatistik rapporterad den 15 oktober 2008 gick i dessa skolor.² De 11 147 eleverna motsvarar 12,1 procent av det totala antalet elever i årskurs 3 läsåret 2008/09.

Datamaterialet består av 50,5 procent pojkar och 49,5 procent flickor. Totalt 15,6 procent har utländsk bakgrund. Av dessa är 8,9 procent födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar och 6,7 procent är själva födda utomlands.³ Vad gäller föräldrarnas utbildningsnivå har 4,2 procent av eleverna föräldrar med högst förgymnasial utbildning, 42,8 procent har föräldrar med högst gymnasial utbildning och 51,0 procent föräldrar med eftergymnasial utbildning.⁴

Deltagande i ämnesproven och bortfall

I det inkomna materialet finns en skola som inte har rapporterat in några resultat på något delprov och ytterligare tre skolor har inte rapporterade in några resultat från proven i matematik, samtliga fyra skolor har kommunal huvudman. Från alla övriga skolor finns resultat inrapporterade.

Uppgifter har inkommit från totalt 757 klasser och i genomsnitt har klasserna genomfört 6,7 av delproven i vardera matematik och svenska/svenska som andraspråk. Totalt 51 klasser gjorde inte alla delproven i matematik, motsvarande för svenska/svenska som andraspråk var 48 klasser. Det enskilda delprov som flest

² Totalt uppgick eleverna till 11 268 stycken i skolorna den 15 oktober 2008. Det är naturligt att elevantalet varierar något mellan mätpunkterna då elever kan flytta eller byta skola. Det kan även ske organisatoriska förändringar i skolorna.

³ Elver med utländsk bakgrund definieras som elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

⁴ För 1,9 procent av eleverna saknas uppgift om föräldrarnas högsta utbildningsnivå, dvs uppgift om utbildningsnivå saknas för båda föräldrarna i SCB:s utbildningsregister.

klasser inte har genomfört är matematikens delprov J, 41 klasser, vilket motsvarar 5,4 procent av antalet klasser. Dessa klasser är belägna i 29 olika skolor och i 6 av skolorna är det inga elever på skolan som gjort delprov J.

Totalt 198 elever har av olika anledningar inte gjort något av delproven (exklusive eleverna i de två skolorna i urvalet som inte deltog). Detta innebär att 98 procent av det rapporterade antalet elever i skolorna den 15 oktober 2008 har gjort något av delproven. En majoritet av eleverna har dock gjort de flesta av delproven, genomsnittseleven gör 13 av de totalt 14 delproven och 87,7 procent av eleverna gjorde samtliga ämnesprov.

Elever med utländsk bakgrund har genomfört proven i något mindre utsträckning jämfört med dem med svensk bakgrund (13,0 respektive 13,5 prov). Elever födda utomlands och främst de som invandrat efter ordinarie grundskolestart (år 2006 eller senare) har i högre grad än andra elever inte genomfört proven. En annan statistiskt signifikant skillnad är att elever med lägre utbildade föräldrar genomför något färre delprov jämfört med elever med högre utbildade föräldrar (12,5 jämfört med 13,4 respektive 13,5 prov).

Det är viktigt att försöka fastställa om eleverna i bortfallet systematiskt skiljer sig från dem som genomfört proven. Bortfallsanalyser har därför genomförts för delprov med något lägre deltagande:

- Matematik BC med ett bortfall på 5,7 procent.
- Matematik H med ett bortfall på 4,5 procent.
- Matematik J med ett bortfall på 5,6 procent.
- Svenska som andraspråk, samtliga delprov, bortfallet varierar mellan 6,7 och 7,9 procent.

I matematikens delprov B och C som rapporteras till ett gemensamt resultat, H och J fanns signifikanta skillnader mellan grupperna; färre provresultat inkom från elever med utländsk bakgrund (2-3 procentenheters differens) samt från elever vars föräldrar enbart har grundskoleutbildning (7-8 procentenheters differens mellan inkomna provresultat från elever med föräldrar med enbart förgymnasial utbildning och elever med gymnasie- eller högskoleutbildade föräldrar).

För svenska som andraspråk påträffades signifikanta skillnader i deltagandet när det gäller föräldrarnas högsta utbildningsnivå. Barn vars föräldrar hade högst förgymnasial utbildning deltog i provet i betydligt lägre utsträckning än barn till föräldrar med minst gymnasial utbildning.

Dock rör det sig om låga frekvenser och det är få elever som inte genomfört proven. Således finns ingen anledning att anta att bortfallet skulle snedvrider resultaten.

2009-10-21
Dnr 73-2009:00073
4 (9)

Resultat

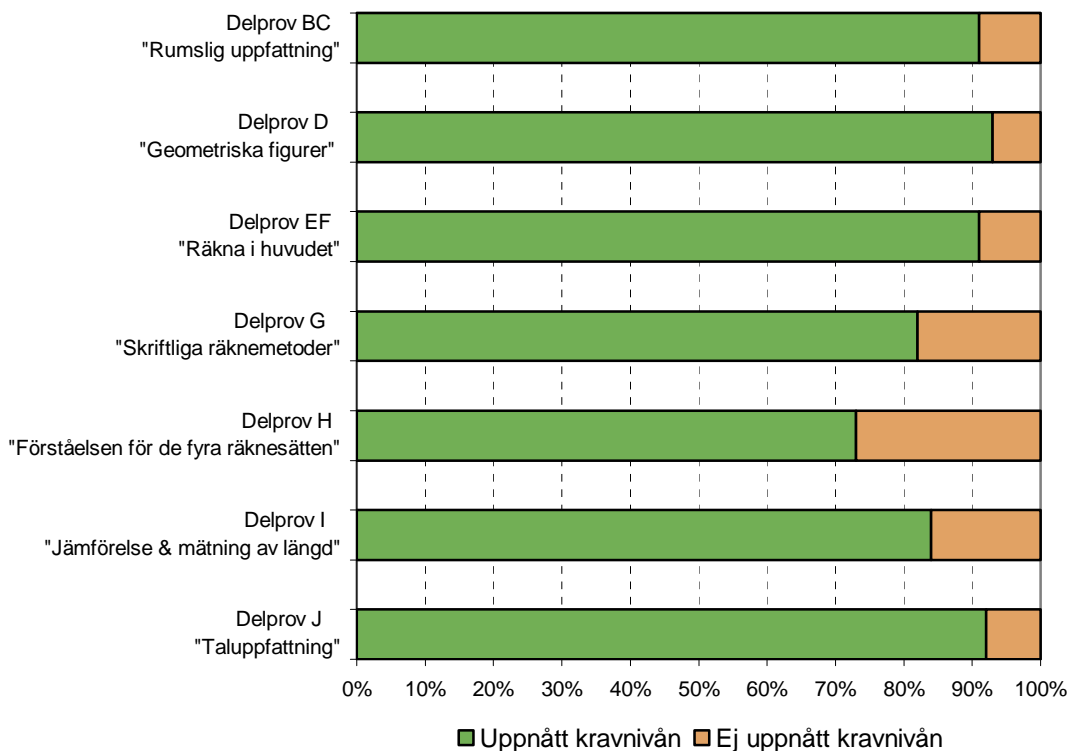
Resultaten från ämnesproven är en av flera indikationer på måluppfyllelse i de aktuella ämnena. Proven prövar inte samtliga mål som finns för årskursen eftersom de då skulle bli för omfattande.

Fram till 2008 har det enbart funnits mål att uppnå för det femte respektive nionde skolåret. Mål för årskurs 3 i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk beslutades av regeringen i juni 2008 och gäller från höstterminen 2008. Många skolor har därmed inte fullt ut hunnit lägga om undervisningen efter dessa mål som i stora delar har prövats i de delprov som presenteras nedan.

Skillnad mellan delproven i matematik

Det finns en variation mellan delproven hur väl eleverna lyckas uppnå kravnivån. Det delprov flest elever klarade var delprov D som prövade elevernas kunskaper om geometriska figurer och deras egenskaper. I detta delprov nådde 93 procent av eleverna kravnivån. Delprov H, där förståelsen för de fyra räknesätten, inte räknandet, prövades, hade lägst andel elever som nådde kravnivån, 73 procent.

Diagram 1. Andel elever som uppnår respektive inte uppnår kravnivån på de olika delproven i matematik

Utbildningsnivån hos föräldrarna har betydelse för elevernas resultat. Den största skillnaden finns mellan elever med kortutbildade och högutbildade föräldrar. Skillnaderna mellan dessa två grupper varierar mellan delproven. Det delprov i matematik som uppvisade den största skillnaden var delprov H ”förståelsen för de fyra olika räknesätten”. Totalt 52 procent av de elever med kortutbildade föräldrar klarade kravnivån. Motsvarande för elever med gymnasialt och högskoleutbildade föräldrar var 67 respektive 79 procent.

Vissa signifikanta resultatskillnader finns även när det gäller kön. I tre av de sju delproven hade flickorna bättre resultat än pojkarna. Både flickor och pojkar klarade delprov D, som prövade geometriska figurer, bäst och delprov H var svårast.

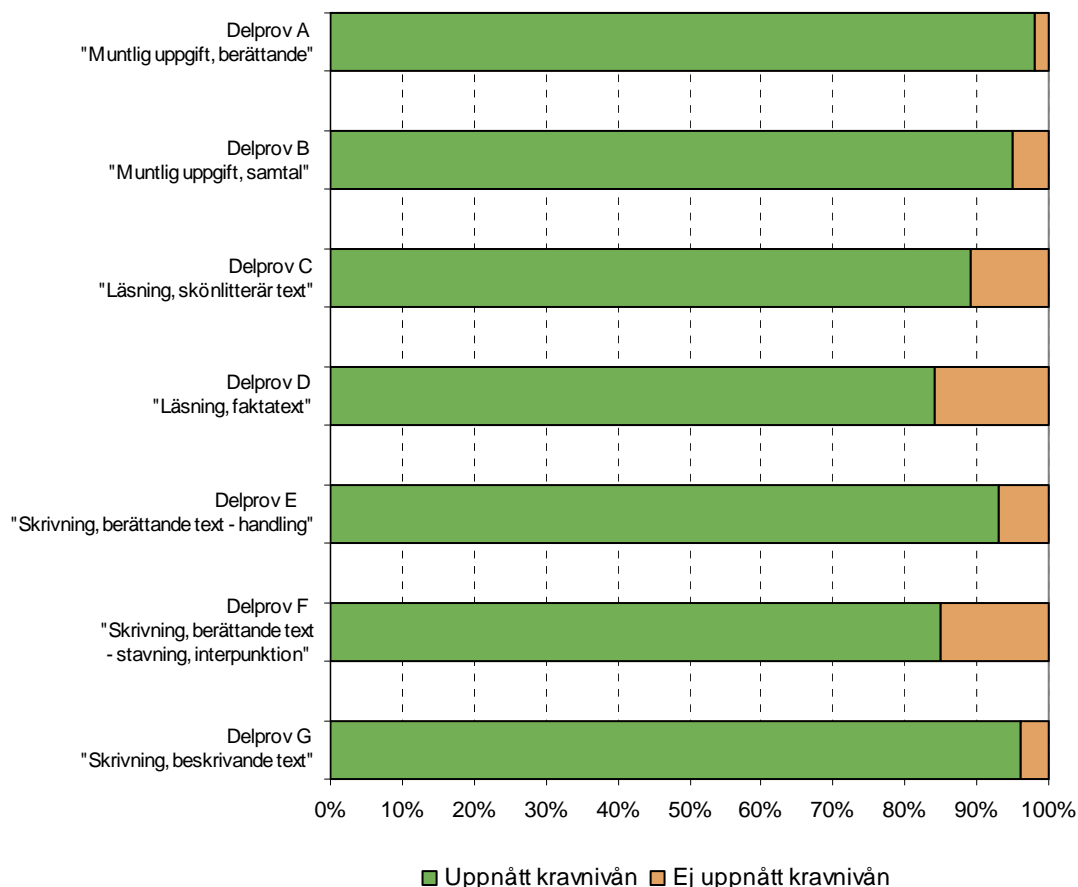
Utländsk bakgrund påverkar också resultaten. I samtliga delprov hade elever med svensk bakgrund bättre resultat än elever med utländsk bakgrund. Oavsett om eleverna har svensk eller utländsk bakgrund var delprov H svårast där 74 respektive 65 procent nådde kravnivån.

I svenska klarar flickorna delproven bättre än pojkarna

Det delprov i svenska som eleverna lyckades bäst i var delprov A som var en muntlig uppgift där eleverna skulle berätta och beskriva vardagliga händelser och kunna ta och ge muntliga instruktioner. Totalt 98 procent av eleverna uppnådde kravnivån på detta delprov. De delprov som eleverna klarade i lägst utsträckning var delproven D och F som prövade läsning av faktatext respektive skrivning av berättande text där 15 respektive 16 procent inte nådde kravnivån.

2009-10-21
Dnr 73-2009:00073
6 (9)

Diagram 2. Andel elever som uppnår respektive inte uppnår kravnivån på de olika delproven i svenska.

Även i ämnet svenska hade föräldrarnas utbildningsnivå mycket stor betydelse för hur väl eleverna klarade delproven. Delprov A "muntlig uppgift, berättande" var det delprov samtliga elever klarade bäst oavsett föräldrarnas utbildningsnivå. Det delprov eleverna hade svårast för var delprov D som prövade läsning av faktatext. Detta delprov uppvisade även den största skillnaden mellan elever med kortutbildade och högskoleutbildade föräldrar där 70 respektive 89 procent av eleverna nådde kravnivån.

På samtliga delprov, förutom delprov A, uppnådde flickorna signifikant bättre resultat än pojkarna. Den största skillnaden var i delprov F som prövade stavning och interpunktion genom skrivning av en berättande text. Detta delprov hade pojkarna svårast för och skillnaden var 13 procentenheter. Det delprov där flickorna var minst framgångsrika var delprov D.

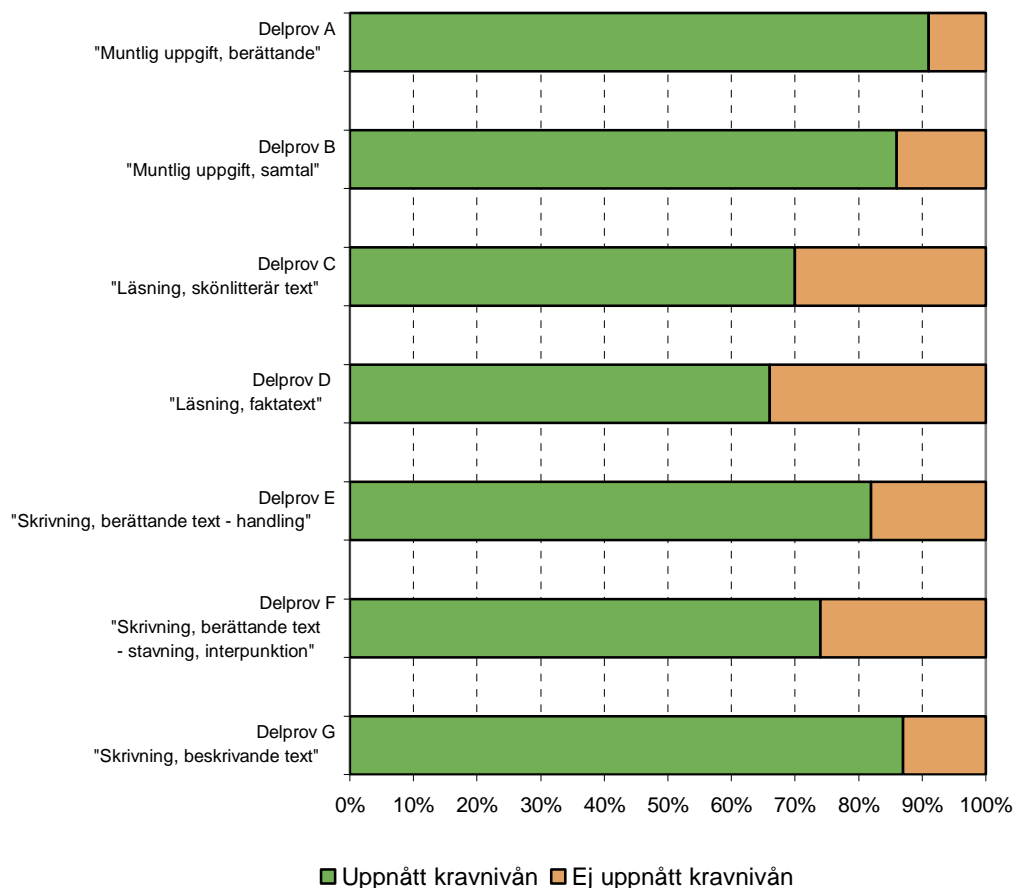
Elever med svensk bakgrund hade signifikant bättre resultat än elever med utländsk bakgrund för fem av de sju delproven. De största skillnaderna fanns för delprov C och D som prövar läsning av skönlitterär text respektive faktatext, en skillnad på 6 procentenheter.

I svenska som andraspråk var läsförståelseproven svårast

I svenska och svenska som andraspråk används samma prov men bedömningen av elevsvaren för eleverna som läser svenska som andraspråk görs utifrån ämnets egna kursplan. Totalt 839 av eleverna i urvalet följde kursplanen i svenska som andraspråk, vilket motsvarar 7,5 procent. Variationen mellan delproven är stor; läsförståelseproven C och D var de delprov som var svårast för eleverna, 70 respektive 66 procent nådde kravnivåerna. Delprov A, som var en muntlig uppgift där eleverna skulle berätta och beskriva vardagliga händelser och kunna ta och ge muntliga instruktioner, var det delprov som flest klarade, 91 procent.

2009-10-21
Dnr 73-2009:00073
8 (9)

Diagram 3. Andel elever som uppnår respektive inte uppnår kravnivån på de olika delproven i svenska som andraspråk.

För alla de delprov i svenska som andraspråk som prövar skrivningsförmågan finns signifikanta könsskillnader där flickorna når kravnivån i högre utsträckning än pojkarna. Den minsta skillnaden mellan pojkar och flickor finner man i delprov A, C respektive D, dvs berättande muntlig förmåga respektive läsning.

Även i svenska som andraspråk har föräldrarnas utbildningsnivå stor betydelse för hur eleverna klarar delproven. Delprov C, D och F, dvs delproven som prövar läsning respektive stavning och interpunktion, är de delprov som uppvisar de största skillnaderna mellan elever med kortutbildade föräldrar och elever med gymnasialt eller högskoleutbildade föräldrar.

Tabeller på Skolverkets webbplats

Vill du se de aktuella tabellerna där uppgifterna är hämtade så hittar du dem på Skolverkets webbplats under "Statistik". Där finns statistik om ämnesproven i årskurs 3 för vårterminen 2009 på riksnivå.